

партнерства между Украиной и США. Публикация посвящена изучению первых этапов перехода украинского вопроса в отдельное направление работы Госдепартамента. Хронологически переход украинского вопроса от «зоны безразличия» до отдельного направления американской внешней политики совпал с украинской освободительной борьбой 1917 – 1920 гг., подведением итогов Первой мировой войны и коренными изменениям в мировой системе международных отношений.

Ключевые слова: внешнеполитическая доктрина, внешняя политика, украинский вопрос, украинско-американские отношения.

Shamraeva V. The emergence of the Ukrainian question in the foreign policy doctrine of United States in the first quarter of the twentieth century.

The problem of the formation of the Ukrainian-American relations is an extremely relevant issue in the context of the study of the origins, present status and prospects of development of the strategic partnership between Ukraine and the United States. This publication is devoted to the study of the initial stages of the selection process, the Ukrainian question in a separate direction of the State Department. Chronologically the transition of the Ukrainian question from the «zone of indifference» to an individual in American foreign policy coincided with the Ukrainian Liberation competition 1917-1920, outcome of the first world war and fundamental changes in the global system of international relations.

Analyzing the existing problems with historiography this note the following. The entire array of scientific works can be divided into several blocks, it is first of all memoirs and scientific Edition of the direct participants in events (V. Vynnychenko, D. Doroshenko, I. Mazepa, etc.), the so-called of Diaspora literature, the scientific exploration of the Soviet period and the latest work of Ukrainian scientists. Among the latest to highlight separately. V. Golovchenko, I. Dashkevich, E. Kaminski, S. Kulchytsky, O. Pavlyuk, V. Soldatenko, etc. The main purpose of this publication was the failure of research United States isolationism, gradually changing their role in world politics and the emergence of the issue in the foreign policy doctrine of United States in the first quarter of the twentieth century.

The first attempt to establish contacts with the West, the Ukrainian leadership, including with the United States was unsuccessful due to a number of both subjective and objective reasons. The United States at that time lacked a clearly defined strategic interest on the territory of Ukraine, American capital has held positions on the formation of East Europe, and the Ukrainian Diaspora has not yet gained significant weight in the socio-political life of the United States.

In the aftermath of the liberation of the geopolitical interests of the United States regarding the existence of an independent Ukrainian State still only formalized in the beginning. American political leadership is still not understood the role of Ukraine in the system of international relations, European and Ukrainian diplomats failed to make clear their demands and aspirations. To this is added and the historical legacy, as the Russian Empire of the eighteenth century. took the leading place in the system of the balance of forces on the European continent. In the United States was missing and understanding of ethnic, political and social history of the development of the Ukrainian liberation struggle. Except for a few experts, the American political elite, not to mention the wide public, was not familiar with the Ukrainian issue.

Keywords: foreign policy, foreign policy doctrine, Ukrainian question, Ukrainian-American relations.

Надійшла до редколегії 01.03.2013 р.

УДК 141. 7

Е. А. Юрченко

Національний транспортний університет

ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ТА ЛІБЕРТАРНИЙ КОНСЕРВАТИЗМ: ПОРІВНЯННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СИНТЕЗУ (ПОГЛЯД В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОСТІ ХАНСА-ХЕРМАННА ХОППЕ ТА ЮЛІУСА ЕВОЛІ)

Стаття присвячена проблемі порівняння та перспективи синтезу лібертарного консерватизму та традиціоналізму. Традиціоналістський консерватизм нерідко протиставляють консерватизму лібертарному. Ці дві форми консерватизму є свого роду антитезами але при уважному аналізі неважко помітити, що послідовна лібертарна позиція може призвести до висновків схожих з позицією традиціоналістів. Активні філософські та ідеологічні пошуки сучасних консерваторів різних напрямків вимагають уважного філософського осмислення.

Ідея порівняння або, тим більше, поєднання консервативного лібертаріанства та традиціоналізму є новою. Праці присвячені цій проблемі на даний момент відсутні. Але існує достатня кількість виданих праць ідеологів традиціоналізму та, дещо менша, ідеологів лібертаріанства, що дозволяє вивчати проблему. Мова йде, в першу чергу, про праці філософа-традиціоналіста Юліуса Еволи присвячені соціально-філософській проблематиці.

Конкретним завданням є спроба порівняння основних ідей Хоппе та Еволи як репрезентативних представників двох напрямів та осмислення перспектив для синтезу двох підходів.

Романтичний традиціоналізм, що апелює до цінностей Сакральної Традиції, мудрості предків, ідеалізації доби традиційного суспільства, на перший погляд, погано гармоніє з ідеями австрійської економічної школи, що, навпаки, зорієнтовані на цінності раціонального егоїзму, прагматизму, вільного ринку та максимальної свободи, в її найрадикальнішому лібертаріанському розумінні. Але це лише на перший погляд. Один з провідних діячів сучасної австрійської школи, відомий філософ лібертаріанець, Ханс-Херманн Хоппе високо оцінює певні аспекти традиційного суспільства і в його творчості досліджуються явні паралелі з ідеями традиціоналістів. Послідовно аналізуються погляди Хоппе та Еволи на низку проблем соціально-філософського та філософсько-історичного характеру.

Ключові слова: традиціоналізм, лібертарний консерватизм, елітаризм, лібертаріанство, австрійська економічна школа

Традиціоналістський консерватизм нерідко протиставляють консерватизму лібертарному.

Ці дві форми консерватизму є свого роду антитезами але при уважному аналізі неважко помітити, що послідовна лібертарна позиція може призвести до висновків схожих з позицією традиціоналістів. Активні філософські та ідеологічні пошуки сучасних консерваторів різних напрямків вимагають уважного філософського осмислення.

Ідея порівняння або, тим більше, поєднання консервативного лібертаріанства та традиціоналізму є новою. Праці присвячені цій проблемі на даний момент відсутні. Але існує достатня кількість виданих праць ідеологів традиціоналізму та, дещо менша, ідеологів лібертаріанства, що дозволяє вивчати проблему. Мова йде, в першу чергу, про праці філософа-традиціоналіста Юліуса Еволи присвячені соціально-філософській проблематиці. До них можна віднести такі його роботи як «Люди та руїни», «Орієнтації», «Фашизм: критика справа», «Язичницькій імперіалізм», окремі статті різних років. З консервативно-лібертарного боку основним джерелом варто вважати роботи Ханса-Херманна Хоппе, в першу чергу такі його праці як «Демократія: Бог який зазнав невдачі», «Природні еліти, інтелектуали та держава».

Конкретним завданням є спроба порівняння основних ідей Хоппе та Еволи як репрезентативних представників двох напрямів та осмислення перспектив для синтезу двох підходів.

Романтичний традиціоналізм, що апелює до цінностей Сакральної Традиції, мудрості предків, ідеалізації доби традиційного суспільства, на перший погляд, погано гармоніє з ідеями австрійської економічної школи, що, навпаки, зорієнтовані на цінності раціонального егоїзму, прагматизму, вільного ринку та максимальної свободи, в її найрадикальнішому лібертаріанському розумінні. Але це лише на перший погляд. Один з провідних діячів сучасної австрійської школи, відомий філософ лібертаріанець, Ханс-Херманн Хоппе високо оцінює певні аспекти традиційного суспільства і в його творчості прослідковуються явні паралелі з ідеями традиціоналістів. Перед початком аналізу ідей Хоппе в традиціоналістській оптиці варто, принаймні поверхнево, ознайомитись з біографічними даними мислителя.

Доктор Ханс-Херманн Хоппе (Hans-Hermann Hoppe), нар. в 1949 році в Пайне, Західна Німеччина, вивчав філософію, соціологію, історію та статистику в Університеті Заарланда, в Заарбрюкене, в Університеті ім. Йоганна Вольфганга Гете у Франкфурті-на-Майні, і в Університеті Мічигану, в Енн Арбор. Він отримав докторську ступінь (з філософії в 1974 році під керівництвом Юргена Хабермаса (Juergen Habermas)), а також підготовчу ступінь (з основ соціології та економіки в 1981 році), обидві в Університеті Гете у Франкфурті.

У 1985 році Хоппе переїхав до Нью-Йорк Сіті, щоб працювати разом з Мюрреєм Ротбард (Murray N. Rothbard) (1926-1995), найвідомішим учнем австрійського економіста Людвіга фон Мізеса (Ludwig von Mises) (1881-1973). У 1986 році Хоппе пішов за Ротбард до Університету Невади, в Лас-Вегас, де пропрацював професором економіки до відходу на пенсію в 2008 році. Після смерті Ротбарда Хоппе також кілька років був редактором Квартального журналу австрійської школи економіки та міждисциплінарного Журналу лібертаріанському наук. Хоппе – заслужений член Інституту Людвіга фон Мізеса в Оберні, штат Алабама, і засновник і президент Товариства власності і свободи. В даний час він проживає разом зі своєю дружиною, д-ром Гюльчін Імре (Guelcin Imre), колегою-економістом, в турецькому Стамбулі.

Хоппе є автором восьми книг, найвідоміша з них – «Демократія: Бог, який зазнав невдачі» – і більше 150 статей в книгах, наукових і аналітичних журналах. Будучи видатним економістом-представником Австрійської школи і філософом-лібертаріанцем, він читав лекції по всьому світу, а його роботи були перекладені більш ніж на двадцять мов.

У 2006 році Хоппе був нагороджений Премією Гері Шларбаума за досягнення на захист свободи, а в 2009 році він отримав Меморіальну Премію Франца Кухеля від Університету економіки в Празі. З нагоди його 60-річного ювілею, в 2009 році, видавництво Festschrift опублікувало в його честь наступне: «Власність, свобода і суспільство. Есе на честь Ханса-Херманна Хоппе» під редакцією Йорга Гюльсманна (Joerg Guido Huelsmann) і Штефана Кінселли (Stephan Kinsella). Для завершення характеристики Ханса Хермана Хоппе варто навести слова президента « Інституту фон Мізеса» Лью Рокуела: «доктор Ханс-Херманн Хоппе – національний скарб!»

Буде доречно поступово розібрати паралельні моменти в творчості Хоппе та традиціоналістів. Для цього треба виділити основні місця, що їх споріднюють: ідея ієрархії, позитивна оцінка органічних спільнот, заперечення некритичного прогресизму.

Ідея ієрархії

Найбільш помітною рисою, що є спільною для Хоппе та традиціоналістів є ідея ієрархії. В романтичному традиціоналізмі ідея ієрархії розуміється як продовження космічного порядку. Для прихильників романтичного традиціоналізму земна ієрархія є продовженням ієрархії небесної. Не випадково особливу увагу таких прихильників інтегрального традиціоналізму як Генон та Евола завжди приваблювала така форма Сакральної Традиції як ведизм, оскільки

в ньому соціальна ієрархія є прямим проявом надприродних сил в нашому світі. Варто також згадати значення яке надавав Евола сакральності постаті монарха. Чимало його праць присвячено саме цій проблемі. Провідні представники такого напрямку традиціоналізму як фундаментальний консерватизм також надавали важливого значення проблемі ієрархії. Вона як стрижень проходить крізь творчість таких мислителів як Жозеф де Местр та Доносо Кортес. Але треба зазначити, що провідною ідеєю романтичного традиціоналізму у відношенні до ієрархії є її апологія з позиції сакральності. Ханс–Херманн Хоппе підходить з діаметрально протилежних позицій але висновки його є надзвичайно схожими.

Хоппе висуває ідею «природної еліти». Ось як він характеризує її сутність: «У будь-якому суспільстві є люди, які в силу наявності у них якихось особливих якостей, придбаних або даних їм від народження, мають статус еліти. Внаслідок свого таланту, багатства, мудрості або хоробрості вони користуються якимсь природним авторитетом, а їхні думки й оцінки користуються загальною довірою і повагою».

Більш того, в ході відбору, що має місце при утворенні сімей, а також в силу дії генетичних законів спадковості і цивільних законів про спадкування, цей авторитет виявляється розподіленим серед невеликого числа родів. Саме до глав знатних родів, відомих своїми чеснотами і визнаними досягненнями, звертаються люди у випадку конфліктів і скарг» [5].

Таким чином ми можемо бачити, що він не тільки підтримує ідею ієрархії але й виправдовує її родовий характер, властивий, в першу чергу, саме традиційному суспільству. Цікаво, що це поєднується у Хоппе з більш ніж критичним ставленням до сучасних еліт. Варто навести, на підтвердження, цікаву цитату: «... демократія завершила процес, розпочатий королями. Природні еліти і дворянство були знищені. Статки великих родин розчинилися без сліду. Свою справу зіграли конфіскаційні податки на власність, залишки були прожиті, піддаючись ще й оподаткуванню на спадщину при кожній смерті. Традиції економічної незалежності цих сімей, їх навички інтелектуального і духовного лідерства були втрачені й забуті».

Багаті люди існують і сьогодні, але часто своїми статками вони прямо або опосередковано зобов'язані державі. Як наслідок, вони залежать від державного ставлення набагато більшою мірою, ніж багато з тих, хто володіє незмірно меншим багатством. У своїй більшості надбагаті є не представниками знатних родин, а *nouveaux riches*. Їх поведінка не відрізняється ні хоробрістю, ні гідністю, ні мудрістю, ні смаком. У їх поведінці виражає себе культура, орієнтована на сьогоднішній день, орієнтована на опортунізм і гедонізм. Ця масова – пролетарська – культура, яку багаті і знамениті розділяють сьогодні з усіма і кожним.

Ось чому думки цих людей не займають (і слава Богу, що не займають) ніякого особливого місця в суспільній свідомості, більшого, ніж думки інших.

Демократія зробила реальністю мрію Кейнса, а саме справила «евтаназію класу рантьє». Інша знаменитий вислів Кейнса («в довгостроковому періоді ми всі – небіжчики») точно виражає демократичний дух нашого часу, його упертий в даний гедонізм.

Хоча не замислюватися про те, що буде після закінчення твого власного життя, є не цілком нормальним, саме такий стиль мислення став переважати. Замість облагороджування пролетаріату демократія «опролетаріла» еліту. Вона також відповідальна за розбещення мас [5].

Таким чином ми бачимо явне співчуття справі старої аристократії та недовіру до сучасної еліти.

Неоднозначним є ставлення Хоппе до монархії. З одного боку він критикує її за встановлення абсолютизму, з іншого він вважає її набагато кращою за демократію. Розберемо спочатку перше.

На думку Хоппе монархи завжди прагнули до монополізації влади. Саме виникнення держави він пов'язує з монополізацією влади з боку певних представників «природної еліти». Але якщо спочатку монополія монархів врівноважувалась могутністю аристократії та відносною незалежністю органічних спільнот (на кшталт місцевих громад, племен або окремих родів) то з часом монархія почала трансформуватись в абсолютистському дусі, що співпало з підсиленням егалітарних тенденцій. «Яким чином король зміг здійснити монополізацію права чинити суд і розправу? Адже це з очевидністю вело до зростання витрат і зниження якості права! Зрозуміло, решта членів природної еліти повинні були чинити опір цим спробам. Тому король зазвичай вступав у союз з «народом», або «простими людьми». Звертаючись до популярного у всі часи почуття заздрості, королі обіцяли людям менш дорогу і більш якісну систему права, обіцяючи в обмін більш легке в порівнянні з іншими претендентами податковий тягар. Крім того, королі вдавалися до допомоги класу інтелектуалів... Яка іронія! Монархії були знищені тими ж силами, які монархи ж зрощували і зміцнювали, вбачаючи в них союзника в боротьбі за відсторонення конкуруючих членів природних еліт від судових функцій. Ці сили – заздрість простої людини до тих, кому живеться краще, і претензії інтелектуалів на те місце в суспільстві, в якому їм, на їх думку,

незаслужено відмовлено» [5].

Критика якій піддає Хоппе монархію, за своїм вектором, є діаметрально протилежною звичній демократичній критиці. Для нього абсолютизм є занадто демократичним. Таким, що зрівнює перед державою еліту та маси.

Але цікаво, що такій критиці абсолютну монархію піддавав і такий переконаний традиціоналіст як Юліус Евола, який був, водночас, прихильником сакралізованої монархії. Характер його критики співпадає майже повністю. «Коли володарі Заходу зробили феодальну аристократію своїми ворогами, коли вони систематично стали спрямовувати свої зусилля на створення «національної» централізації, – Франція була першою в цьому процесі, – вони почали самі собі рити могилу.

«Громадська влада» – як абсолютистська нівелювання що йде від короля, що супроводжувалося знищенням усяких переваг і відмінностей і призвела до встановлення єдиного закону для всіх класів – погубила надалі сам королівський принцип, стала втіленням голосу «народу», маси і, отже, їх тиранією. Усяка абсолютистська держава є анти-аристократична держава. Всяка централізація прокладає шлях демагогії, деградації особистості до колективного рівня [3, с. 41].

З іншого боку Хоппе достатньо активно захищає монархію як порівняно кращий різновид держави ніж демократія. Його аргументи носять підкреслено прагматичний характер, до того ж він прямо висловлює думку, що будь яка держава є явищем негативним але демократична держава є незрівнянно гіршою за монархічну. Ця тема неодноразово підіймається Хоппе в його статтях та виступах.

«Тоді як і монархія і демократія мають недоліки як державний устрій, демократія гірше монархії. У теорії для перетворення монархії в демократію потрібно не більше не менше, ніж заміщення потомственного «власника» монополії – принца або короля – на тимчасових, змінних керівників монополії – президентів, прем'єр-міністрів, членів парламенту. І королі, і президенти створюють антиблаго: будучи власником монополії: король може продати або заповідати її, але він буде замислюватися про те, як його дії відіб'ються на величині капіталу. Будучи власником основного капіталу на «своїй» території, король в якійсь мірі орієнтований на майбутнє. Для того щоб зберегти і примножити вартість своєї власності, він буде отримувати вигоду помірно і з розрахунком. Тимчасовий змінний демократичний правитель, навпаки, не володіє країною, але до тих пір поки він на чолі, йому дозволяється користуватися всіма благами з вигодою для себе. Він має право на тимчасове користування, а не на основний капітал. Що не відміння експлуатацію. Навпаки, вона стає недалекоглядною (орієнтованою на сьогоднішній день), погано прорахованою, розрахунки виконуються, не беручи до уваги величину основного капіталу.

Існування вільного входу не є перевагою для демократичного ладу (тоді як в монархії вхід обмежений по розсуду короля). Тільки конкуренція у виробництві благ несе користь. Що стосується конкуренції у виробництві антиблаг, тут користі немає, насправді це абсолютне зло. Королі, вступаючи на посаду за правом народження, можуть виявитися нешкідливими дилетантами або гідними мужами (а в разі божевілля, вони будуть швидко ізольовані або якщо треба, вбиті найближчими родичами, що піклуються про володіннях династії). Це відрізняється від вибору глав уряду допомогою народного голосування, де, по суті, неможлива перемога інтелігентного або достойного кандидата. Президенти і прем'єр-міністри займають свої посади, досягнувши успіху в якості демагогів, які не знають моралі. Звідси висновок: демократія, по суті, підтверджує, що тільки небезпечні люди займають керівні посади в уряді» [4].

Перераховуючи недоліки демократії Хоппе звинувачує її в «інфантелізації» соціуму. Маси починають поводити себе подібно до дітей, що живуть одним днем. Політики підіграють їм розбещуючи ще більше. Постраждалими в цій небезпечній грі залишаються саме виборці, оскільки політики, приватний інтерес яких не пов'язаний з інтересом суспільства завжди дадуть собі раду, а рядові виборці залишаться з наслідками власної безвідповідальності сам на сам.

Цікавим є і аргумент Хоппе, на користь монархії, в якому він звинувачує демократію в фактичній ескаляції жорстокості при військових конфліктах: «І останній, але не маловажний момент: можна вважати, що демократія радикально змінила правила ведення війни. Оскільки і королі і президенти можуть перекинути витрати своєї агресії на інших (за допомогою податків), і ті й інші будуть більш ніж помірковано агресивні і войовничі. Тим не менш, мотив для вступу у війну короля типово власницький, це питання спадкового майна. Мета його війни відчутна і матеріальна: заволодіти контролем над якоюсь територією і її жителями. Для досягнення даної задачі в його інтересах вміти розрізняти воюючу сторону (його ворогів і цілі поразки) від сторони, що не бере участь у бойових діях і її власність, яка виходить з війни цілою і неушкодженою. Демократія переродила війни місцевого значення королів у війни

тотальні. Мотив для початку війни став ідеологічним – демократія, свобода, цивілізація, гуманізм. Цілі війни невловимі і ефемерні: потерпіла поразку сторона змінює свої ідеологічні погляди після «беззастережної» капітуляції (остання може включати такі засоби, як масове вбивство цивільних, оскільки не можна бути повністю впевненим, чи дійсно вони поміняли свої переконання). В умовах демократії кордону між воюючою і невоюючою сторонами розмиваються і, врешті-решт, зникають, масова війна – вербування, повсюдні військові збіговиська, – також як «супутні побічні втрати» стають частиною стратегії» [4].

Надзвичайно схожі аргументи проти «демократичної війни» висуває і Евола: «Чистій військській традиції невідома ненависть як основа війни. Можна визнати необхідність завоювання і навіть повного знищення іншого народу; але для цього зовсім не обов'язково порушувати ненависть, лють, злобу, презирство до нього. Подібні почуття в очах істинного воїна є убудочними; він не потребує ні настільки низинних почуттів, ні екзальтації, породжуваної пропагандою, пихатої риторикою і брехнею. Подібні явища виникли, коли війни придбали плебейський характер; коли на зміну людям, вихованим вільною аристократичною чи військовою традицією, прийшли «народні армії» колективістського типу; коли набір в армію набув масового і не вибіркового характеру завдяки загальній військовій повинності, в міру зникнення традиційних держав і виникнення держав національних, рухомих пристрастями, ненавистю і пихою, властивими колективу. Щоб зрушити масу з місця, її необхідно сп'янити або обдурити, що отруює війни емоційними, ідеологічними чи пропагандистськими факторами, які й надають їй огидний характер. Традиційні держави не потребували подібних методів. Їм не було потреби нагнітати шовіністичний пафос, що доходить майже до психозу, для мобілізації своїх військ або додання їм «моральної» сили. Для цього цілком вистачало чистого принципу *impetium* і звернення до принципів вірності і честі. Війна мала ясні і позитивні цілі і велася, умовно кажучи, з холодною головою, без усякої ненависті та презирства між супротивниками.

Цілком очевидно, що і з цієї точки зору все перевернуто з ніг на голову: в епоху демократій сама війна вироджується, супроводжується граничною жорстокістю, якої не відали так звані мілітаристські часи і «мілітаристські держави». Більше того, створюється враження, що сучасні війни знаходять все більш неприборканий характер за рахунок неконтрольованих факторів, якими є пристрасті та інтереси, що переважають у демократичних державах, позбавлених принципу чистої верховної влади. В результаті конфлікти неминуче знаходять все більш ірраціональний характер, приводячи до абсолютно непередбачуваних і небажаних наслідків; їх трагічний підсумок найчастіше виявляється негативним, бо війна справді перетворюється на горезвісну «безглузду бійню», вносячи вирішальний внесок у загальний хаос» [2, с. 129-130].

Можна резюмувати, що в питаннях ієрархії Хоппе приходять до висновків надзвичайно близьких до традиціоналістських.

Позитивна оцінка органічних спільнот

Для лібертаріанців (не є виключенням і Хоппе) в центрі світогляду знаходиться особистість. Але людина це істота, що неминуче існує поруч з іншими і, переважно, за рахунок взаємодії з ними. Відповідно є необхідним знайти оптимальну форму співіснування. На думку Ханса-Хермана Хоппе такою формою є невеличкі, органічні спільноти, такі як родина, клан, територіально громада. Він констатує те, що природна система органічних спільнот зараз фактично зруйнована на сучасному Заході і вірогідність її відновлення є надзвичайно малою. Але Хоппе пропонує створення безлічі добровільних спільнот з чіткими взаємними обов'язками і відповідальністю. По суті вони будуть надзвичайно нагадувати спільноти доби традиційного суспільства, такі як цехові та станові об'єднання. Загалом ідея органічності і уникнення державного інтервенціонізму є стрижневою для його поглядів. Традиціоналісти також завжди виступали в підтримку органічних спільнот які формують з себе органічне суспільство, свого роду мета спільноту. Але існує хибна думка про те, що традиціоналістам властивий етатизм або, навіть, тоталітаризм. Насправді уявлення традиціоналістів про державу та суспільство є принципово антитоталітарними.

Ось як наприклад характеризує органічну державу Юліус Евола: «Саме в стародавніх формах з усією очевидністю проявлявся наступний основоположний момент: єдність носила не просто політичний, але скоріше духовний – а часто прямо релігійний – характер; сама область політики у вузькому сенсі формувалася і трималася єдиною ідеєю, спільною концепцією, що знаходило відображення також у мисленні, праві, мистецтві, звичаях, культурі і способі господарювання. Єдиний дух виявлявся у злагодженому різноманітті форм, відповідних різним можливостям людського існування, так що «органічне» і «традиційне» в широкому розумінні ставали майже синонімами. Саме духовність цієї єдності дозволяла досягти інтеграції приватного, а не його придушення чи примусу. Істотним елементом усякої органічної системи є як відносне різноманіття, так і відносна децентралізація, масштаби якої

можуть бути тим ширше, ніж більш духовним і в деякому роді трансцендентним характером володіє об'єднуючий центр, ніж могутніше його верховна урівноважує сила, його глибинне вплив [2, с. 57-58].

Зрозуміло, що різноманіття і децентралізація передбачають створення органічних спільнот меншого рівня ніж держава і чим досконалішою є форма «органічної держави» тим більшу свободу повинні мати такі спільноти. Особливої актуальності це набуває сьогодні, коли все частіше постає проблема фрагментації суспільства та водночас його атомізації. Сучасна людина все частіше опиняється в ситуації самотності яка є для людини неприродною. Зворотнім боком такої ситуації є загроза тоталітаризму. Він може виступити як певний сурогат органічної єдності і не зустріти гідного опору в розколотому на безліч атомізованих індивідів суспільстві.

«Тоталітаризм є лише спотвореним відображенням органічного ідеалу. У подібній системі єдність нав'язується ззовні, не завдяки внутрішній силі, притаманній загальній ідеї і природно визнаному авторитетові, але за рахунок відкритого втручання і контролю з боку чисто політичної влади (у виключно матеріальному сенсі), яка стверджує себе як останній аргумент системи. Крім того, в «тоталітаризмі» закладена зрівняльна ідея, нетерпимість до навіть обмежених самостійності і свободи, а також до наявності якого б то не було проміжного шару між центром і периферією, між вершиною і фундаментом. Одним з наслідків цього стає нестримне розростання адміністративних бюрократичних структур, що все більше втрачають функціональність; ці структури заповнюють собою все, витісняючи і пригнічуючи всяку приватну діяльність, заохочуючи безсоромне і необмежене втручання «громадського» в «приватне», заковуючи все в схеми, позбавлені гнучкості і рухливості і врешті-решт втрачають навіть сенс, оскільки з центру безформною влади виходить своєрідний темний вплив, що знаходить зловісне задоволення в повному стиранні всіх відмінностей за всяку ціну. З найбільш матеріальної, тобто економічної сторони – переважаючою в «століття економіки» – надмірна організованість, централізація і раціоналізація значно сприяють утворенню подібного роду закостенілої і механістичного єдності» [2, с. 58-59].

Заперечення некритичного прогресизму

Критичне ставлення до самої ідеї прогресу з боку різноманітних напрямів традиціоналістської філософії є загальновідомим. Але схожі, хоч і не настільки однозначні, висновки робить і Хоппе.

«Історія – послідовність подій, що розгортаються в часі, – сліпа. Вона не пояснює причин і наслідків. Ми погодимося, що феодальна Європа була бідною, монархічна Європа була багатшою, і демократична Європа поки ще багатшими, чи що Америка дев'ятнадцятого століття з низькими податками і нечисленними правилами і нормами була бідною, в той час як сучасна Америка з високими податками і всілякими положеннями багата. Але чи була Європа бідна через феодалізму і почала багатіти по причині переходу до монархії і демократії? Або Європа багатіла всупереч монархії і демократії? Або ці явища не взаємопов'язані?» [4].

Ця цитата чудово ілюструє критичне ставлення Хоппе до ідеї прогресу. Він вважає, що поява держави була регресивним явищем в принципі. А перехід до демократичної держави завершив процес деградації. Тобто, на думку Хоппе першоначально існував «природний порядок» заснований на домінації природних еліт, органічних спільнотах та відсутності держави з її монополією на виконання владних функцій. Потім виникла держава, що стало кроком до деградації. В європейському контексті держава спочатку була феодальною і зберігала чимало позитивних ознак «природного порядку». Потім їй на місце прийшла монархічно-абсолютистська держава. Це вже було на багато гірше: контроль держави зріс, а вплив природних еліт зменшився. Але плюси монархії багато в чому компенсували недоліки абсолютистського етатизму. Потім прийшла доба демократії яка увібрала в себе максимум негативних рис і зараз наближається до свого катастрофічного, на думку Хоппе, завершення.

Якщо порівняти це трактування історичного процесу з його розумінням в романтичному традиціоналізмі ми побачимо цікаві співпадіння. Доба «природного порядку», оптимальна на думку Хоппе, співпадає з добою яка в романтичному традиціоналізмі визначається як період панування божественної еліти та чистоти Сакральної Традиції. По суті це той період історії про який ми не маємо власне історичних даних але можемо уявляти його спираючись на міфологію. Романтичний традиціоналізм оцінює міф надзвичайно високо і ставить його мудрість вище за наукове знання. Тобто позитивні оцінки доісторичного періоду співпадають. Треба підкреслити, що і Хоппе і романтичні традиціоналісти уявляють його собі зовсім не в дусі «печерного комунізму», а як високо ієрархічне суспільство.

Доба європейського феодалізму уявляється прихильниками романтичного традиціоналізму як максимально наближена до ідеалу але вже не ідеальна. Це історичний час, а не доба міфу. Час коли панують не легендарні божественні володарі, а цілком реальні королі і аристократи, з усіма їх недоліками. Але це традиційне суспільство побудоване на принципах Сакральної

традиції і оцінюється воно, в цілому, позитивно.

Для Хоппе ця доба це період існування держави, отже не ідеальний, але такий коли природна еліта ще зберігає свою могутність, а соціальний порядок характеризується надзвичайно низьким рівнем етатизму.

Доба абсолютизму романтичними традиціоналістами сприймається як період збочення і занепаду традиційного суспільства. Аристократія занепадає, люди відходять від сакрального, королі залишаються, по суті, основним зв'язком з традиційним порядком але в оточені профанної бюрократії та буржуазії.

Для Хоппе доба абсолютизму прелюдія до доби демократії. Фактично це руйнація останніх залишків «природного порядку» та триумф ненависного йому етатизму.

Потім настає катастрофа. Народжується модерний анти традиційний світ. Для традиціоналістів це затьмарення сакрального та наступ темних сил. Для Хоппе перемога егалітаризму та, стрімко еволюціонуючої в бік тоталітаризму, держави.

Наступною фазою повинно стати катастрофічне завершення сучасної доби, яке може відкрити перспективу для повернення першоначального порядку. Прихильники романтичного традиціоналізму яскраво обмальовують агонію занепадницького світу. Ханс-Херман Хоппе як завжди є раціоналістичним і не чужим оптимізму: «Ситуація здається безнадійною. Але вона не є такою. По-перше, необхідно зрозуміти, що такий стан речей не може тривати вічно. Епоха демократії не може бути «кінцем історії», як в тому нас намагається запевнити неоконсерватизм. Причому, із суто економічних причин.

Вторгнення держави в ринкову систему породжує величезне число проблем, набагато перевищує число проблем, для якого воно робилося. Їх рішення шукається знову-таки на шляхах зростання державного втручання. Це обертається таким розширенням державного регулювання та контролю, що процес неминуче закінчиться встановленням повномасштабного соціалізму. Якщо збережуться нинішні тенденції, можна впевнено прогнозувати швидкий колапс західних демократичних «держав добробуту», такого ж, який стався з «народними демократіями» Східного блоку в кінці 80-х років.

Протягом десятиліть реальний дохід на Заході залишається на одному і тому ж рівні, або знижується. Державний борг і тягар різних схем державного «соціального страхування» вносять свій внесок у наближення перспектив економічного розпаду. У той же час, небувалого напруження досягли соціальні конфлікти.

Економічний колапс настане, мабуть, ще до того, як нинішня тенденція до одержавлення зміниться. Але навіть у разі колапсу, для подолання цієї тенденції потрібно дещо ще. Колапс сам по собі не призведе до відкату держави. Справи можуть піти ще гірше.

У сучасній західній історії існує лише два безперечних випадку, коли влада держави була зменшена, хоча б тимчасово, в результаті цілеспрямованої свідомої діяльності. В обох випадках ми маємо справу з наслідками якоїсь катастрофи. Ці два випадки – Німеччина після Другої світової війни при Людвіг Ерхард і Чилі при генералові Піночеті.

Однак, однієї кризи недостатньо, потрібні ще правильні ідеї, а також люди, здатні їх сприйняти і застосувати в той момент, коли з'явиться відповідна можливість.

Катастрофа неминуча тільки до тих пір, поки світ перебуває у владі помилкових ідей. З іншого боку, як тільки правильні ідеї приймаються людьми і починають переважати у впливі на їх думки (а ідеї можуть замінити одна одну, в принципі, миттєво), загроза катастрофи зникає назавжди [5].

Таким чином ми можемо прийти до наступних висновків :

1) Базові погляди на оптимальний соціальний порядок є достатньо схожими в випадку Хоппе та Еволи .

2) Евола та Хоппе є елітаристами

3) Хоппе та Евола бачать історію як регрес але їх песимізм не є абсолютним .

4) Вони відштовхуються від протилежних, в багатьох аспектах, позицій але приходять до схожих висновків .

5) Перспектива синтезу лібертарного та традиціоналістичного консерватизмів є цілком реальною але залишається в якості питання.

Бібліографічні посилання:

1. Эвола Ю. Лук и булава. - С.-Пб.: Владимир Даль, 2009 - с. 382
2. Эвола Ю. Люди и руины. - М.: АСТ, 2007. - с. 445
3. Эвола Ю. Языческий империализм. - М.: Русское слово, 1992. - с. 112
4. Хоппе Г.-Г. Демократия–низвергнутый Бог [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://libertynews.ru/node/978>
5. Хоппе Г.-Г. Естественные элиты, интеллектуалы и государство [Электронный ресурс] - Режим доступа:

<http://libertynews.ru/node/282>

Юрченко Э. А. Традиционализм и либертарный консерватизм: сравнение и перспективы синтеза (взгляд в контексте творчества Ханса-Херманна Хоппе и Юлиуса Эвола.

Статья посвящена проблеме сравнения и перспективы синтеза либертарного консерватизма и традиционализма. Традиционалистский консерватизм нередко противопоставляют консерватизму либертарному. Эти две формы консерватизма являются своего рода антитезами но при внимательном анализе нетрудно заметить, что последовательная либертарная позиция может привести к выводам схожим с позицией традиционалистов. Активные философские и идеологические поиски современных консерваторов различных направлений требуют внимательного философского осмысления.

Идея сравнения или, тем более, сочетание консервативного либертарианства и традиционализма является новой. Труды посвящены этой проблеме на данный момент отсутствуют. Но существует достаточное количество изданных работ идеологов традиционализма и, несколько меньшая, идеологов либертарианства, что позволяет изучать проблему. Речь идет, в первую очередь, о трудах философа-традиционалиста Юлиуса Эвола посвященным социально-философской проблематике. Конкретной задачей является попытка сравнения основных идей Хоппе и Эвола как репрезентативных представителей двух направлений и осмысления перспектив для синтеза двух подходов.

Романтический традиционализм, апеллирует к ценностям Сакральной Традиции, мудрости предков, идеализации эпохи традиционного общества, на первый взгляд, плохо гармонирует с идеями австрийской экономической школы, что, наоборот, ориентированы на ценности рационального эгоизма, прагматизма, свободного рынка и максимальной свободы, в ее радикальном либертарианском понимании. Но это только на первый взгляд. Один из ведущих деятелей современной австрийской школы, известный философ либертарианец, Ханс-Херманн Хоппе высоко оценивает определенные аспекты традиционного общества и в его творчестве прослеживаются явные параллели с идеями традиционалистов.

Последовательно анализируются взгляды Хоппе и Эвола на ряд проблем социально-философского и философско-исторического характера. В конце делаются следующие выводы:

- 1) Базовые взгляды на оптимальный социальный порядок являются достаточно схожими в случае Хоппе и Эвола.
- 2) Эвола и Хоппе являются элитаристами
- 3) Хоппе и Эвола видят историю как регресс но их пессимизм не является абсолютным.
- 4) Они отталкиваются от противоположных, во многих аспектах, позиций, но приходят к сходным выводам.
- 5) Перспектива синтеза либертарного и традиционалистского консерватизма вполне реальна но остается в качестве вопроса.

Ключевые слова: традиционализм, либертарных консерватизм, элитаризм, либертарианство, австрийская экономическая школа

Yurchenko E. Traditionalism and libertarian conservatism: comparison and prospects of synthesis (view in the context of Hans-Herman Hoppe's and Julius Evola's works).

This article is devoted to the problem of comparison and prospects of synthesis libertarian conservatism and traditionalism. Traditionalist conservatism is often opposed to libertarian conservatism. These two forms of conservatism are kind of antithesis but with proper analysis it is easy to see that a consistent libertarian position can lead to conclusions similar to the position of traditionalists. Active philosophical and ideological search of modern conservatives of the different areas require careful philosophical reflection.

The idea of comparison or, moreover, a combination of conservative libertarianism and traditionalism is new. There are no works on this issue at the moment. But there is sufficient number of published works of traditionalist ideologists and somewhat less amount of libertarian ideologists' work, that allows us to study the problem. They are, primarily, the works of the philosopher-traditionalist Julius Evola devoted to social and philosophical issues. These include such his works as: «Men among the Ruins», «Orientations», «Fascism: Viewed from the Right», «Pagan Imperialism», certain articles of different years. From the conservative-libertarian side the main source should be considered as the works of Hans-Hermann Hoppe, especially his works «Democracy: The God that Failed», «Natural elite, intellectuals and the state».

The specific objective is to attempt to compare the main ideas of Hoppe and Evola as representative members of two directions and to understand the prospects for the synthesis of the two approaches.

Romantic traditionalism that appeals to the values of Sacred Tradition and wisdom of ancestors, idealization of the age of traditional society, at first glance, is badly harmony with the ideas of the Austrian School of Economics, which, on the contrast, is focused on the values of rational egoism, pragmatism, the free market and maximum freedom in its most radical libertarian sense. But only at first glance. One of the leading figures of modern Austrian school, known libertarian philosopher, Hans-Hermann Hoppe appreciates some aspects of traditional society and in his works there can be traced some explicit parallels with the ideas of the traditionalists.

Consistently there are analyzed the views of Hoppe and Evola on a number of socio-philosophical and philosophical-historical problems. At the end the following conclusions are made:

- 1) Basic views on the optimal social order is quite similar in the case of Hoppe and Evola.
- 2) Evola and Hoppe are elitists.
- 3) Hoppe and Evola see history as a setback but their pessimism is not absolute.
- 4) They are repelled, in many respects, from the opposite positions, but come to the similar conclusions.
- 5) Perspectives of synthesis of traditionalistic and libertarian conservatism is very real but remains as a question.

Keywords: traditionalism, libertarian conservatism, elitism, libertarianism, the Austrian School of Economics.

Надійшла до редколегії 01.03.2013 р.